

**Syntaxis Joa[n]nis Despauterij Niniuit[a]e Berga[rum] diui
Guinnoci ludimagistri**

Spauter, Johannes de

Argentorati, Anno, M. D. XV.

Regvla. II. Ternum pro quarto, aut sexto cum præposituris Ponimus, id clamor cœlo, compellere hibisco, Omnibus hic statur. uel ab o[mn]ibus, at mihi statur, Auta a me, dici uix credunt. nam generalem ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70853](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70853)

tur de ceteris casibus datiuī, accusatiui & ablatiuī, quāsdā regulas obī oblatas declarauimus, eas nō repetimus, sed quod reliquū est, ut possimus, breuissime absoluemus, nihil tñ quod uile iudicabit omittētes. Iamiam o adolefcētuli diligētissime auscultādū, nam uariarū cōstruētionū adytū ingredimur in hoc datiuī regimine, pulcherrimā gerū dīorū, infinitiuorū, supīnorū, & participiorū labyrinthū, cū alijs nō pōnitēdis in accusatiui regimine manifestaturi, neq; qppīā aspīnabile in ablatiuī regimine tradituri. Mox in nono capite opīs nostri cōstructionē, siue (ut rectius loquar) grāmaticā partiū ordinationē subdituri cū oratorijs elegātīs, neq; omittē reciprocōrū traditio.

REGVLA .I.

Fixa dabunt ternum substantiuo mediante
Verbo, quod per habet contingit saepe resolui.

Omne nomē substantiuū pōt regere aliud substantiuū in dtō, mediāte uerbo substantiuo habētī uim substantiuī, & uerbū substantiuū resoluitur in uerbū habeo, & sunt oratiōes huius regulē multū elegātes, qā lepidius dixeris, est mihi liber q̄ habeo librū, uelle suum cuiq; est q̄ quisq; habet uelle suū, hic em̄ panis cibarius est ille p̄cerū. Virgilius Sunt nobis mitia poma, Castaneq; molles, & p̄lli copia lactis. Est mihi nāq; domi pater, est iniusta nouerca. Sunt mihi bis septem p̄stanti corpore nymphę. Ludite secure q̄bus est es, semp in arca. Hora. Vos q̄bus est uirtus muliebrē pellite luctū, Indotata mihi soror est, paup̄cula mater. Dic etiā, est mihi bene, est mihi melius. i. bene ualeo &c. Liber est Ioānis. i. pertinet ad Ioannē, liber est Ioāni. i. Ioānes habet librum, etiā forsitā si nō possideat. Sum tibi pater. i. sum pater tuus. Sum tibi loco patris. i. tui cura mihi est perinde ac si essem pater. Ecclesiasticis relinquitur. sum tibi in patrē &c.

REGVLA .II.

Ternum pro quarto, aut sexto cum prapositionis
Ponimus, id clamor cœlo, compellere hībisco,
Omnibus hic statur, uel ab oibus, at mihi statur,
Aut a me, dīci uix credunt, nam generalem
Passiuæ uocis impersonale receptat
Actū, seruitur mihi ab omnibus, hoc bene dices
Matthæum legitur, penitus spreuere peritū.
Attamen hoc pacto Plautus scripsisse uidetur.
Datiuus ponit sepe pro actō uel abltō cū p̄positione ad, uel in, cum

N

Ioannis Despauterij Niniuite

accusatiuo, uel a uel ab cū ablatiue, ut it clamor cœlo .i. ad cœlum.
Tu es mihi uisus, .i. a me. Virgo incognita uiro, .i. a uiro datus mihi,
id est a me, diuersum sensum habet ab eo quod est datus mihi ut eū
casum habeat ab accusatiuo, ut do tibi.

Datiuus pro accusatiuo cum præpositione.

Primo itaq; datiuus ponit̃ p actō locali. Virgi. It clamor cœlo, .i. ad
uel cœlū, inferretq; deos latio, .i. in latiū. Cōpellere hibisco, .i. ad hibis-
scum. Obuertit̃ pelago proras, .i. pelagus uersus uel in, aut ad pelag-
us. Id frequētissimū est apud Virgi. teste Seruio. Eū casum Sergius
uenerabilis grāmaticus nō datiuū uocat, sed octauū casum, ait em̃
in Donatū. Nōnulli adiūgunt octauū casum, qui sit quū quod per
accusatiuū cū ppositiōe possumus dicere dicimus per datiuū sine p-
positione, ut clamor it in cœlū, & it clamor cœlo, ut subeūt ad mu-
rum, & subeūt muro. Hęc Sergius, qui nō tam suā q̃ aliorū enarrat
opinionē. Parui certe refert an datiuus sit, an octauus datiuo nunq̃
absimilis applico littori & ad littus &c. Secūdo datiuus nō local̃
ponit̃ loco accusatiui cū ppositiōe ad uel in, quē quidā datiuū per
celebres quidā dixerūt esse aduerbiū, quia datiuī naturā nō uidetur
h̃re, ut risui laudi, uitio ludibrio, auxilio despectui, ostētui, uisui &c.
adiungit̃ datiuus rei acquirētis per regulā sequētē. Subnectā exēpla
Diomedis. Curę mihi est doctor, miserię mihi est labor, morę illi sūt
glorię mihi est patria, infamię mihi est amor, uitio do hanc rem, testi-
monio tibi sum, auxilio tibi sum, p̃sidio, cōsilio, cōmodo, gaudio
mihi est aduersarius, bono mihi est ueritas, argumēto mihi est pro-
bitas, muneri tibi do librū, pignori do uestem, oneri est mihi hęc res
cordi mihi est amicitia, dolori & terrori mihi ē iudiciū, honori duci-
tur apud nos hęc res, usui sum tibi, risui mihi est hoc, risui hominē
habeo, despectui hominē habeo, questui mihi ē hęc res. hęc Diome-
sic. Orbis sua lana decori est, id ē ad decorē. uenio tibi auxilio .i. ad
auxiliū, sum tibi usui, .i. ad usum, hoc ē ad utilitatē sum tibi utilis, na-
tus sum laudi, opprobrio, ludibrio, ornamēto, ostētui, soror mea da-
tur tibi nuptui. Perdit̃ filius est patri dedecori. sum tibi cōtemptui,
Plau. in menēch. Bene merētē tibi habes despīcatui. Cano receptui.
Plau. in eadē scēna. Aliā post hac inuenito quam habeas frustratui.
Hora. Nec timuit sibi ne uitio q̃s uerteret olim. Accingo me operi,
uel ad opus, parāt se bello, do tibi hęc rē doti uel dotē, Plau. in Tris-
tūmo. Est ager hic nobis sub urbe, eū dabo dotē sorori. Itē sum tibi
scandalū & scādalo. Hiero. Sicut em̃ abscondēdos & eradicādos insi-
deles, ac p̃fidos hoīes q̃ scādalu sunt corpori ecclesie, dñs p̃cepit, lites

re tuę fuerūt mihi uoluptati. Salus tua est mihi curę &c. Nūc uidea
 mus ubi dñs ablatiui cū p̄positiōe locū obtinet, ueluti dilectus deo
 p̄ a deo. in sum lectiōi p̄ in lectiōe, infixus pectori p̄ in pectore, ubi
 Virgi. carminis gr̄a p̄positiōe omisit dicēs ænei. iij. Herēt infixi pec
 tore uult⁹. Ibidē. Placido ne etiā pugnabis amori p̄ cū amore. Mōs
 tibus in nostris solus tibi certet amyntas p̄ tecū. ip̄ar cōgressus achil
 li p̄ cū achille. & neq; cernit ulli p̄ ab ullo. Et despectus tibi sum .i. a
 te. Cice. nō despero pbatū iri Varroni .i. a Varrone. His p̄libatis in
 sola impersonaliū passiuę uocis cōstructiōe, nobis est elaborādū.

Impersonaliū passiuę uocis constructio.

Verborū q̄ddā p̄sonale, q̄ddā impersonale. Personale est q̄d p̄ sensu
 p̄ficiēdo req̄rit n̄m̄ uel actm̄ ante se exp̄sse uel intellectu, uel aliquid
 loco horū, ut insit, fore. Impersonale est q̄d personā secū gerit, nec indi
 get n̄o uel actō a fronte, ut oportet, stat, & dicit ab in. .i. ualde, q̄a sine
 p̄sonis minime intelligit, sic dicūt doctissimi, licet alij dicāt ab in. .i. si
 ne &c. Verborū impersonaliū q̄ddā actiuę uocis, & desinit i t, seruatq;
 formā tertie p̄sonę singularis, ut inter est, intererat, interfuit &c. sed ta
 le uix ullū est impersonale merū, q̄a semp̄ uidet aliqd̄ h̄e loco n̄i, ut
 añ notauimus. Quoddā est impersonale passiuę uocis, & terminat̄
 in ur. nā s̄l̄e est tertis p̄sonis singularibus passiuorū. de hoc nūc est
 agēdū. de his iḡi dat̄ hęc regula. Impersonalia passiuę uocis añ se res
 gūt abltm̄ mediāte p̄positiōe a uel ab, uel dñm̄ sine p̄positiōe, p̄ ablati
 uo, dūmodo is casus generalis fuerit, nō priuatā significās p̄sonā, ut
 statur omnibus uel ab oibus, post ʒo regūt casum suorū uerborū,
 p̄ter forsitan actm̄. Martialis. Non bene cr̄de mihi seruo seruit̄ amis
 co. Sit liber dñs qui uolet esse meus. Cice. ad Lentu. Eius orationi ue
 hemēter ab omnibus reclamātū est. .i. omnes reclamauerūt. Et q̄q; a
 te quidē cumulate satis sit mihi .i. oibus meis. ait Lanci. Istud exēplū
 est cōtra Nebrissensem dicētē impersonale non regere datiuū uel ab
 latiuū nisi significent omnes. Serui. in illud. Non equidē in uideo mi
 ror magis undiq; totis Vsq; adeo turbat̄ agris. dicit̄ melius dicitur
 turbat̄ q̄ turbamur, quia impersonale ad omnes pertinet. itaq; turbat̄
 id est oēs turbant̄. Hic Seruius reprehēdit a Nebrissensi duobus mo
 dis. Priore quidem quod legerit turbat̄, licet cum Quintiliano, quia
 ut ip̄e Seruius fatetur, in antiquis codicibus habet̄ turbamur, quod
 certe rectius poneret̄ q̄ turbat̄, quia testibus Diomede, Prisciano &
 alijs impersonalia passiuę uocis, semp̄ declarant̄ actiuę, ut statur, om̄es
 stant. legitur, omnes legūt. ita turbat̄. omnes turbant, non autē om̄es
 turbantur, ut male dicit Seruius. Secūdo ab actiuis nō formātur im

Ioannis Despauterij Niniuite.

personalia passiuę uocis, sed a solis neutralibus uel datiuum, ut pro priū casum regētibz, ut declarat cōtra Priscia, & alios Nebrissenis ueluti itur, statur, sedet, surgit. Nam amat, legit & similia apud solos grāmaticos legūtur, si quis repererit apud poetas, historicos uel oratores proferat. Etem apud Virg. æne. i. Quur dextrā iungere dextrę Non datur, & in. xi. Coeāt in fœdera dextra Qua datur, passiuū est datur, & habet infinitiuū pro ntō, ut iungere dat qua datur subaudi coire. Multa eiusmodi adducit Nebrissenis, addens idē uerbū posse esse actiuū & neutrū, & ab neutro formari impersonale. nam uindico ad te, disputo & ago de hac re, sic cōtēdo magis neutraliter q̄ actiue significant, hinc uindicat, disputat, agitur, cōtēditur. sic doceo de hac re, hinc docei, sic nocetur, parcitur, estur, bibi, apud Plau. in Pę. Tibi luditur, ait Persi. Timei, canit receptui. Lanci. legitur. i. lectio fit, q̄ expositio mihi nō satis pbatur, sed potius legit. i. omes legūt, quāq̄ autē impersonalia generalē actū dicāt, tamē legūtur p̄ datiuū uel ablatiuū restringi, quicquid dicat Nebrissen. Tacitus. Trepidabat a cesare, ideo dixit credūt quidā. s. uix recte dici, statur mihi uel a me. Cice. lib. iij. epi. Quū ad me additū esset ab ijs qui dicerēt a se intolerabilia tributa exigi. Et lib. vi. ad Trebianū. Nihil est a me inseruitū tēporis causa. Et lib. xiiij. ad uxorē. Minus est erratū a nobis cæsar lib. iij. de bel. gal. Quū ab hostibus constāter & nō timide pugnaretur. Et lib. v. A nobis resistitur. Tulli. i. offi. Occurrit autē nobis, & qdē a doctis & eruditis. sic Liui. & plures, & fere a neutris. Careo, uapulo, gaudeo, & quę passiuę significāt impersonalia in tur nō faciūt. Potestur, poterat & c. in dissuetudinē abierūt. Amatū est, amatū fuit & c. Dictiones sunt nō oratiōes, ideo ut dictiones scribātur ait Sulpi. Incipit, placet & c. Impersonalia in tur nō faciūt, ait idem. satisfit impersonale est huius regulę, ut nocet & c. Dolobella Ciceroni. Satisfactū est a te, Sene. epi. lxxxv. Sapiētū nocet non a paupertate, nō a dolore. Cice. ad Atti. Mihi yō deliberatū est. Impersonalia ornatus causa, & interim necessitatis inuēta esse declarat Lanci. Dicta consyderati, patet impersonalia post se regere casum suorū uerborū, sed dubiū est an dicamus Amat deū si non, ut oēs fatētur, constabit Alexandrū esse huius erroris precipuū assertorē, dicentē. Quę sine psonis sunt atq̄ gerūdia iunges. Si tamē a uerbo quod transeat illa creabis, Mattheū legit, psalmos erat ante legendū. Quicquid doctis placet, non potest mihi displicere. q̄ uis igit magis laudē sic loquentē, psalmi sunt legendi, Mattheus legit, q̄ sic psalmos est legendū, mattheū legit, utroq̄ tamen modo locutos esse doctissimos ostendā, ne iniuste semp̄ uitupetur Alexander ab se multo indoctioribus. Plau. in Aulu. ubi megas

dorus dicit de euclione. sed ubi hic est homo. Abijt, neq; me certior rem facit fastidit mei, quia uidet me sua amicitia uelle, more hominum facit. Nam si opulento sit petitum pauperioris gratia. Pauper metuit cogredi, & metuit male rem gerit. Idem, quando illec occasio perit, post sero cupit. hęc Megadorus. in quę locum Ioanes Petrus Valla Placentinus uir citra controersia doctissimus, sic ait. Impsonale uerbum est petitum, sit ergo aduersus Prisciani sententiam. Verbum impersonale passiuę uocis hoc modo casum exigit uerbi actiuu unde descendit, quod multis alijs locis, tam oratorum quę poetarum posset comprobari. hęc Petrus Valla. Ceterum Lanci. nititur excusare, sed mihi sane nullo pacto probat excusatio. Nam manifestum est sensum esse, si opulento, id est ab opulento sit petitum gratia pauperioris, id est si opulētus petat gratia pauperioris, pauper timet cogredi, id est inire gratia diuitis, quod patet ex eo quod precedit, quia uidet me amicitia sua uelle. Lanci. dicit petitum esse nomen pro petitio, & ab eo regi genitiuum pauperioris, & opulento datiuum esse pro ab opulento, & gratia regi a cogredi a tergo. Et sensus est. Si petitio pauperioris, i. de paupere uel in paupere sit ab opulento ut pauper timet cogredi gratia, sed nugas agit, ut mihi uideat, quia petitum pauperioris durum est, & cogredi cum actio, nusquam legi. ideo placet Valla Placentinus. Quid quę gerundium impersonaliter sumptum, cum excusatio uo reperit, ut notauit doctissimus uir & amicus noster Nicolaus buscoducensis artium insignibus liberalium dignissime decoratus Virg. aenei. ij. Fando aliquid, si forte tuas puenit ad aures Belide nomen Palamedis et incluta fama. Fando aliquid, i. cum dicitur aliquid, aliquid dum dico, ut ait Seruius in principium. ij. aenei. ibi quis talia fando &c. Quę autem dicimus, & etiam ut mihi uideat impersonaliter, Psalmos erat ante legendum. author est Seruius. in illud. x. aenei. Cui Iuno illachrymas quid si quę uoce grauaris Mente dares. grauior inquit, id est grauius fero non nisi per actum utimur, ut si dicas aggrauor aduentum tuum, id est grauius fero, grauior presentia similiter etiam actio casu utimur, quum uolumus absolutam facere locutionem, & per gerundij modum aliquid dicere, ut petendum mihi est equum, codicem, byrrhū. Hinc Virgii. Pacem troiano ab rege petendum. Nam si dixeris petendus est codex, iam non per gerundij modum sed participialiter loqueris. Hęc Seruius. Et prius, quidem uerum de gerundio, posterius falsum, nam petendus est codex, ut sit sensus, oportet petere codicem gerundium, aut gerundiuum, ut docet Valerius, & quicumque eum sequitur. Quę autem gerundium nunc casus regat actum, pro opinione Seruii, probat Lanci. Varro. Faciendum quę septa secreta ab alijs & li. ij. Colligendum eas in uas aliquid, & li. ij. Frenos suspēdendum, & alibi in foetura dandum potius hordeaceos panes quę triticeos. & lib. iij. Sin-

gulis ubi parit faciedū horas quadratas. undiq; subaudiū est. nam nominatiui casus esse petendū in Virgilio probat Nebrissen. Quia in dum gerundiū sine p̄positione non ponitur. participiū igit (inqt Nebrissen.) aut nomē est petendū, aut uerbū infinitū, quale in rū futurum apud Gel. nullo autē modo gerundiū, nititur Nebrissen. eua dere laqueū e Virgilio sumptū, ne cum Alexādro, aut Seruio dicat Psalmos erat legendū, sed eius euasio parū est efficax, quia iam manifestum esse opinor gerūdia nominatiui casus actiuorū uerborū regere post se accusatiuū, & ante se datiuū uel ablatiuū cum p̄positione a uel ab, quia impersonalia sunt. Vnde sequit̄ impersonalia nō carere gerūdijs, contra quorundā doctūsimorū sententiā. Aliquādo tamē uidei impersonale accusatiuū post se regere, nec regit tamē ut specialē casum actiuorū. Nam apud Virgi. uultū sermone mouetur, synecdoche est. Et apud Pomponiū Melam nomē pro aduerbio. Ad Anconam transitur Rauennā, Ariminū, Pisaurū. Item apud Virgi. lib. v. Tum ꝑo in curas animū deducit omnes. Serui. ait græca figura, ut mentē Iesus. Cice, in offi. Si existimabit̄ coniunctā cum iusticia sapientiā, hic mēdose legitur existimabitur pro existimabimus ait Lancilo. sed miror cur hoc dicat, nam si existimabitur impersonale, non reget tamen accusatiuū, quia intelligit̄ infinitiuus esse. Impersonalia Lancilo. docet aliquādo esse causa ornatus inuenta, interdū causa necessitatis. Volo a me amari. Prisci. dicit esse impersonale, si plenus sit sermo & significetur, uolo amare, sic uolo a me fedi, id est uolo sedere. At raro sic loquimur, ut opinor, uolo petrū amari a me, id est q̄ Petrus ametur, passiuū est. Ninguitur, pluitur pro dū nix, aut pluuia generatur, apuleiana sunt, & ita differunt ait Lancilotus a pluit & ninguit.

REGVLA. III.

Acquisitiue si ponas uerba, datiuū.
 Iis dato, grāmaticē oro doceas mihi prolem.
 Casus cōmunis ferme omnibus esto datiuus.
 Est tamen & proprius, ueluti natis fore sumq;
 Et facio si nil mutauerit, ad quoq; saepe
 Et con quis addes hęc & conformia necnon
 Aduersa occurro, faueo, studeo, medeorq;
 Blandior, auxiliior, famulor, sed dat iuuo quartū.
 Pareo, præsideo, noceo, pugno quoq; parco &